

Zpravodaj ombudsmana 1/2025

Úvodní slovo

Milé čtenářky, milí čtenáři,

vítejte u dalšího zpravodaje. Tentokrát v něm najdete několik případů, kterými jsme se zabývali v lednu a v únoru. Dočtete se také o dětském ombudsmanovi a národní lidskoprávní instituci. Prezident podepsal zákon, který obě novinky zřizuje od 1. července letošního roku.

Přejeme příjemné čtení a pokud možno bezbolestný přechod na letní čas.

Tým Kanceláře veřejného ochránce práv

Pomohli jsme napravit chybu úřadu

Přiměli jsme krajský úřad, aby lépe posuzoval zásahy zdravotníků do práva rodiče a hospitalizovaného dítěte na rodinný život (sp. zn. [15643/2022/VOP](#))

Pokud nemocnice neumožní, aby rodič mohl navštívit své dítě, které přijímá k hospitalizaci, a důstojně se s ním rozloučit, zasáhne tím do práva na rodinný život i přesto, že mu návštěvy později umožní. Tento zásah nemůže být oprávněný, pokud kontaktu rodiče s dítětem nebrání zdravotní stav dítěte, návštěvní pravidla nemocnice ani mimořádná protiepidemická opatření.

Matka si stěžovala u krajského úřadu na to, že se nemohla důstojně rozloučit se svou osmiletou dcerou, kterou čekal týdenní pobyt v nemocnici. Dceru ten den ani nemohla navštívit. Stalo se tak během pandemie covid-19 a v situaci, kdy nemocniční elektronické systémy úspěšně napadli hackeři.

Situace neopravňovala zdravotníky k tomu, aby matce neumožnili navštívit a důstojně se rozloučit s dcerou. Měli vědět, že opatření během pandemie covid-19 sice zakazovalo návštěvy, ale s výjimkou pro děti. Nemocnice také mohla šířit informace o pravidlech návštěv jinak, než nefunkčním elektronickým systémem. Krajský úřad uznal, že došlo k neoprávněnému a neospravedlnitému zásahu do práva na rodinný život a příště bude postupovat podle našich závěrů.

Pomohli jsme stěžovateli získat doplatek českého rodičovského příspěvku (sp. zn. [7048/2024/VOP](#))

Pokud úřad práce vyplácí rodičovský příspěvek namísto státu, který je k jeho vyplácení primárně příslušný, pošle žádost o dávku primárně příslušnému státu a požádá ho o vrácení vyplaceného příspěvku. Neoprávněně vyplacený příspěvek nevymáhá po příjemci dávky.

Stěžovatelka pobírala český rodičovský příspěvek. Úřad práce zjistil, že její manžel (otec dítěte) pracoval část roku 2021 v Rakousku. Stěžovatelka v té době nepracovala. Rodičovský příspěvek za toto období tak mělo vyplácet Rakousko. Úřad práce proto od stěžovatelky chtěl vrátit přeplatek ve výši 68 400 Kč, který stěžovatelka zaplatila. Současně ji poučil, aby si požádala o dávku v Rakousku.

Úřad práce nám dal za pravdu. Stěžovatelka nemusela podávat novou žádost o rodičovský příspěvek v Rakousku, protože výměna žádostí mezi státy probíhá automaticky. A stěžovatelce také vrátil rodičovský příspěvek, protože jí nevznikl nárok na rakouskou dávku.

Upozornili jsme stavební úřad, že musí přísněji dohlížet na využívání odpadů při terénních úpravách (sp. zn. [4317/2023/VOP](#))

Výrobek z mobilního zařízení na zpracování odpadu nepřestává být odpadem, pokud je vyroben v rozporu se souhlasem krajského úřadu a provozním řádem zařízení.

Zákonným využitím odpadů může být i jeho použití k zasypávání. Musí jít o konečné nakládání s odpadem, který se například stane součástí povrchu terénu (§ 34 odst. 1 a 2 zákona o odpadech).

V případě šlo o nepovolené terénní úpravy zrekultivované skládky, ze které se měl stát golfový areál. Stavebník tvrdil, že navezl na místo výrobek vzniklý v mobilním zařízení v rámci stavebních a demoličních prací jinde. Městský soud v Praze ale rozhodl, že nešlo o výrobek, ale stále o odpad (rozsudky z 9. 10. 2023 č. j. [17 A 16/2023-42](#) a z 24. 1. 2024, č. j. [14 A 113/2023-42](#)).

Stavební úřad tyto terénní úpravy dlouho neřešil. Dodatečně je nepovolil ani nenařídil jejich odstranění. Situaci se naopak zabývala inspekce ochrany životního prostředí. Ta dosáhla toho, že stavebník doložil hodnocení rizika využití odpadů na daném místě. Stavebnímu úřadu jsme poradili, jak má postupovat. Provozovatel nově může k zasypávání využít jenom odpad v zařízení k využití odpadu odsouhlaseném stavebním úřadem. Tyto terénní úpravy vyžadují závazné stanovisko úřadu odpadového hospodaření. V něm může úřad stanovit podmínky, které zajistí ochranu zdraví a životního prostředí a dodržení [hierarchie odpadového hospodářství](#).

Radili jsme v diskriminačních věcech

Lidem po změně pohlaví jsme ulehčili cestu k novému vysokoškolskému diplomu (sp. zn. [8895/2023/S](#))

Často nám psali lidé, kteří prošli změnou pohlaví. Řešili problémy spojené s tím, že jejich vysokoškolský diplom neměl aktuální údaje. Podstatně jim to ztěžovalo například pozici při jednání s možnými zaměstnavateli.

Několik let jsme prosazovali, aby v této situaci vysoké školy vydávaly nové diplomy se správnými údaji. Teď se to podařilo změnou zákona o vysokých školách. Díky nám navíc lidé po změně pohlaví nemusí za vydání nového diplomu vysoké škole platit.

Navštěvujeme zařízení

Už od roku 2006 jsme národním preventivním mechanismem – chráníme lidi před špatným zacházením. Proto navštěvujeme zařízení, kde jsou lidé omezení na svobodě nebo závislí na poskytované péči. Jedná se například o věznice, dětské domovy nebo domovy pro seniory. Od roku 2018 rovněž sledujeme, jak Česká republika naplňuje práva lidí s postižením podle Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Proto navštěvujeme také zařízení, kde jsou lidé se zdravotním postižením.

V lednu 2025 jsme navštívili neregistrované zařízení sociálních služeb Českobudějovický spolek spokojeného stáří, Psychiatrickou nemocnici v Dobřanech, Vazební věznici Olomouc a dětský domov ve Velkých Heralticích.

V únoru 2025 jsme uskutečnili dvě návštěvy. A to dětského domova v Mladé Boleslavi a Psychiatrické nemocnice Havlíčkův Brod. V únoru jsme také sledovali správní vyhoštění cizince ze Zařízení pro zajištění cizinců Bělá Jezová do Kišiněva (Moldavsko).

Pomohli jsme zajistit odbornou péči chlapcům ve Výchovném ústavu Husův domov (sp. zn. 16/2024/NZ)

V květnu 2024 jsme podruhé navštívili Výchovný ústav Husův domov. Zařízení se věnuje mimo jiné péči o chlapce experimentující s návykovými látkami nebo drogově závislé, ale nepracoval v něm žádný adiktolog, který by zajišťoval potřebnou odbornou péči. Po první návštěvě v roce 2019 nám ředitel přislíbil, že adiktologa zajistí. Situace se naopak zhoršila, protože v zařízení při druhé návštěvě nepracoval ani žádný psycholog. To může špatně působit jak na chlapce (například zvýšeným výskytem sebepoškozování), tak na personál zařízení (chybějící odborné vedení).

Obrátili jsme se na Ministerstvo školství, aby zařízení podpořilo při hledání adiktologa a psychologa. Ministerstvo nás ujistilo, že o personální posílení zařízení bude usilovat. Ředitel zařízení nám pak sdělil, že se jim podařilo shodou šťastných okolností zajistit psychologa a také spolupracujícího adiktologa. Kvalita péče o chlapce v zařízení by se díky tomu měla zlepšit.

Informujeme o důležitých událostech

Připravujeme se na dětského ombudsmana a vznik národní lidskoprávní instituce

Prezident svým podpisem v březnu stvrdil novelu zákona o veřejném ochránci práv a tím i vznik dětského ombudsmana. Jeho úkolem bude prosazovat dětská práva v jednotlivých případech i na systémové úrovni. Do zvolení prvního dětského ombudsmana bude jeho povinnosti vykonávat zástupce ombudsmana Vít Alexander Schorm.

Novela také rozšiřuje mandát ombudsmana o tzv. „národní lidskoprávní instituci“. Jejím hlavním cílem bude ochrana a prosazování lidských práv v České republice. Zaměří se především na systémové problémy v této oblasti i na předcházení porušování lidských práv.

Připravujeme se na to, aby obě velké změny začaly od 1. července hladce fungovat.